
Spis treści

Wstęp	11
I	
Wprowadzenie do problematyki zjawiska przestępczości zorganizowanej	15
1. Kontrowersje wokół definicji przestępczości zorganizowanej i kryteriów jej wyodrębniania	15
2. Geneza zjawiska przestępczości zorganizowanej	22
3. Rodzaje przestępczości zorganizowanej i podział zorganizowanych grup przestępczych	29
4. Współczesne przejawy przestępczości zorganizowanej	31
5. Ograniczenia badań nad przestępczością zorganizowaną	43
II	
Działalność zorganizowanych grup przestępczych z perspektywy normatywnej	49
1. Zasady odpowiedzialności za udział w zorganizowanej grupie przestępczej lub związku mającym na celu popełnianie przestępstwa	49
2. Karnomaterialne instytucje ułatwiające proces ścigania przestępczości zorganizowanej	59
3. Członkowie zorganizowanych grup przestępczych z punktu widzenia prawa karnego wykonawczego	66
III	
Kariery przestępcze na tle dorobku kryminologii rozwojowej	72
1. Wprowadzenie w problematykę kryminologii rozwojowej	72
1.1. Czynniki ryzyka i czynniki chroniące przed przestępczością	78
1.2. Trajektorie i punkty zwrotne	81
1.3. Przerwy w działalności przestępczej i odstąpienie od przestępczości	85

2. Definicja kariery przestępczej i przestępcy z karierą	87
3. Geneza i rozwój zainteresowania problematyką karier kryminalnych na świecie	89
4. Główne założenia teoretyczne i dorobek badań nad karierami kryminalnymi	92
5. Problematyka karier kryminalnych w polskich badaniach kryminologicznych	114
6. Stan badań nad karierami kryminalnymi członków zorganizowanych grup przestępczych	126
IV	
Metodyka badań własnych karier kryminalnych członków zorganizowanych grup przestępczych	138
1. Przedmiot, cel i zakres badań oraz hipotezy badawcze	138
2. Metody, techniki i narzędzia badawcze	141
3. Uzasadnienie wielkości próby badawczej i jej doboru	152
4. Organizacja i przebieg badań	156
5. Ograniczenia wynikające z badań na terenie zakładów karnych i aresztów śledczych	169
V	
Charakterystyka członków zorganizowanych grup przestępczych	179
1. Członkowie zorganizowanych grup przestępczych z uwzględnieniem podstawy prawnej skazania z art. 258 k.k.	179
2. Wymiar kary pozbawienia wolności i dotychczasowa karalność członków zorganizowanych grup przestępczych	181
3. Charakterystyka badanych z uwzględnieniem rodzaju prowadzonej przez nich działalności przestępczej	194
3.1. Wprowadzenie	194
3.2. Sprawcy przestępstw o charakterze kryminalnym	198
3.3. Sprawcy przestępstw o charakterze narkotykowym	204
3.4. Sprawcy przestępstw o charakterze gospodarczym	208
3.5. Sprawcy multiprzestępczy	211
4. Dane osobopoznawcze członków zorganizowanych grup przestępczych	214
4.1. Płeć	214
4.2. Wiek członków zorganizowanych grup przestępczych	217

4.3. Obywatelstwo badanych	221
4.4. Miejsce pochodzenia i zamieszkania badanych	222
4.5. Wykształcenie i zawód	225
4.6. Stan cywilny i liczba dzieci na utrzymaniu	230
4.7. Źródła utrzymania	233
4.8. Warunki bytowe i posiadany majątek	237
5. Charakterystyka psychofizyczna członków zorganizowanych grup przestępczych	240
5.1. Uzależnienia	240
5.2. Przebyte leczenie psychiatryczne lub neurologiczne	246
5.3. Wprowadzenie do problematyki przyczyn zaburzeń osobowości i kryteriów ich diagnozowania	247
5.4. Zaburzenia osobowości członków zorganizowanych grup przestępczych	248
6. Charakterystyka sprawców ze względu na motywację udziału w zorganizowanej grupie przestępczej	255
6.1. Motywacja udziału w zorganizowanej grupie przestępczej	255
6.2. Motywacja na tle racjonalnym (ekonomicznym)	259
6.3. Motywacja na tle emocjonalnym	269
6.3.1. Poszukiwanie poczucia przynależności bądź potwierdzenia własnej wartości	269
6.3.2. Poszukiwanie wrażeń	273
6.3.3. Poszukiwacze sławy i naśladowcy	279
VI	
Charakterystyka karier kryminalnych członków zorganizowanych grup przestępczych	283
1. Podłoże kariery kryminalnej	283
1.1. Środowisko rodzinne	283
1.1.1. Struktura rodziny	283
1.1.2. Poziom wykształcenia i zawód wykonywany przez rodziców	287
1.1.3. Relacje rodzinne i atmosfera wychowawcza	290
1.1.4. Problemy występujące w środowisku rodzinnym	297
1.2. Funkcjonowanie w środowisku szkolnym	306
1.3. Rola grupy rówieśniczej	311
2. Początek kariery kryminalnej	316
2.1. Inicjacja działalności przestępczej z uwzględnieniem wieku i rodzaju popełnionych przestępstw	316

2.2. Badani z inicjacją kariery przestępczej w okresie dzieciństwa (do ukończenia 12. roku życia)	322
2.3. Sprawcy z początkiem kariery w okresie dojrzewania (13.–17. rok życia)	329
2.4. Sprawcy z początkiem kariery w okresie dorosłości (18. –29. rok życia)	337
2.5. Sprawcy z początkiem kariery w wieku dojrzałym (od 30. roku życia)	346
3. Przebieg kariery przestępczej	353
3.1. Podział członków zorganizowanych grup przestępczych ze względu na długość kariery kryminalnej	353
3.1.1. Członkowie zorganizowanych grup przestępczych z krótką karią kryminalną	354
3.1.2. Członkowie zorganizowanych grup przestępczych ze średniej długości karią kryminalną	357
3.1.3. Członkowie zorganizowanych grup przestępczych z długą karią kryminalną	361
3.2. Struktura kariery kryminalnej	369
3.3. Dynamika karier przestępczych badanych	377
3.4. „Równoległe” kariery kryminalne	384
4. Punkty zwrotne sprzyjające porzuceniu kariery kryminalnej a członkowie zorganizowanych grup przestępczych	390
4.1. Rola pracy zawodowej w życiu badanych	390
4.2. Wpływ partnerek życiowych członków zorganizowanych grup przestępczych na ich karierę kryminalną	395
4.3. Doświadczenie ojcostwa	408
4.4. Pierwsze pozbawienie wolności	414
5. Odstąpienie od działalności przestępczej przez badanych	423
6. Badani nieplanujący zakończenia kariery przestępczej	431

VII

Funkcjonowanie w zakładzie karnym oraz plany na przyszłość członków zorganizowanych grup przestępczych	440
1. Osadzenie badanych ze względu na rodzaj i typ zakładu karnego	440
2. System odbywania kary pozbawienia wolności	443
3. Środki oddziaływania penitencjarnego	447
3.1. Zatrudnienie w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności	449
3.2. Podnoszenie kwalifikacji zawodowych	454

3.3. Zajęcia kulturalno-oświatowe, sportowe i artystyczne	455
3.4. Podtrzymywanie kontaktów z rodziną i światem zewnętrznym	459
4. Udział w „podkulturze więziennej”	463
5. Postawa badanych wobec funkcjonariuszy Służby Więziennej, innych skazanych oraz zachowanie w czasie odbywania kary pozbawienia wolności	468
6. Odbiór kary pozbawienia wolności przez badanych	485
7. Stosunek badanych do popełnionych przestępstw	490
8. Plany i perspektywy na przyszłość	498
Wnioski	509
Kwestionariusze	520
Bibliografia	543
Wykaz tabel, wykresów, ramek	572